

1. Ἐπανεισάγεται πρὸς συζήτησιν τὸ θέμα τοῦ παρὰ τὸν Ἰλισὸν Ἰωνικοῦ Ναοῦ (ἀκίνητον Γιακουμάτου). Σχετικῶς ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου κ. Ι. Δ. Κοντῆς ἀναφέρει, ὅτι κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ κ. Χρ. Καρούζου γενομένης κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 41 ἀπὸ 26-6-1964 συνεδρίαν τοῦ Συμβουλίου, τὸ Συμβούλιον, ἐν ὁλομελείᾳ συγκροτηθεῖσα ὑπὸ τῶν κ. κ. Παθηγητοῦ Γεωργίου Μπακαλάκη, Χρ. Καρούζου, Ι. Δ. Κοντῆ, Εὐστ. Στίκα, Χαρ. Γιακαρόνα, Νικολάου Πλάτωνος καὶ Ἐμμ. Κατζηδάκη, μετέβη ἐπὶ τόπου.

Κατὰ τὴν μετάβασιν ταύτην τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ὁ κ. Καρούζος ἐπέδειξεν εἰς τὰ παρόντα ὡς ἄνω μέλη εἰκόνα ἐκ σχετικοῦ δημοσιεύματος τοῦ Ι. Σβορώνου, περὶ τῆς ὁποίας μάλιστα εἶπεν ὅτι ἀπορεῖ πῶς ὑπὸ οὐδενὸς τῶν μελετησάντων τὸ θέμα πρὸς εἰσήγησιν εἰς τὸ Συμβούλιον ἐγένετο μέχρι τοῦδε χρῆσις. Πρόκειται περὶ τοῦ ἄρθρου τοῦ Σβορώνου "Τὸ Ἰητρόφον τοῦ Ἰλισοῦ" τὸ δημοσιευθὲν εἰς τὴν Διεθνή' Εφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολογίας, τ. 18, 1916/7, ὅπου ἐν σελίδι 10 δημοσιεύει τὴν εἰκόνα 5 δεικνύουσαν τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Σκιᾶ κατὰ τὸ 1916. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶναι πλήρως ἀποκαλυπτικὴ καὶ ἀποδεικνύει ὀριστικῶς, ὅτι ὁ τόπος τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Σκιᾶ εἶναι ἀκριβῶς ἡ γωνία τῶν ὁδῶν Ἀρδητοῦ καὶ Κούτουλα; διότι τρεῖς τοῦλάχιστον ἐκ τῶν οἰκίῶν τῆς εἰκόνης ἐκεῖνης ἔχουν μένει εὐτυχῶς ἀμετάβλητοι μέχρι σήμερον καὶ ταυτίζονται καὶ σήμερον εὐκόλως, ἥτοι ἡ εἰς τὸ βέθος τῆς ὁδοῦ Κούτουλα χαμηλὴ οἰκία μετὰ τὴν δικλινῆ στέγην καὶ αἱ ἀριστερὰ αὐτῆς δύο οἰκίαι, ἃν ἡ μὲν ἀριστερὰ εἴη ἄνω, ἡ δὲ ἄλλη μετὰ τοὺς ἀνθεμωτοὺς ἀκροκεράμους.

Αὗται, ἐτόνισεν ὁ κ. Καρούζος, ὑπάρχουν ἀμετάβλητοι καὶ σήμερον, πρὸ τῆς τελευταίας ὅμως μετὰ τοὺς ἀνθεμωτοὺς ἀκροκεράμους ἔχει ἐν τῷ μεταξύ κτισθῆ οἰκοδομὴ καλύψασα τὸν τόπον τῆς ἀνασκαφῆς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀκριβῶς ἡ φωτογραφία τοῦ Σβορώνου δεικνύει τὰ σωζόμενα τότε ἀκόμη λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Σκιᾶ δι' ἑνὸς νεανίσκου. Ἐπὶ πλέον δὲ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς φωτογραφίας τοῦ Σβορώνου φαίνονται καὶ βαθμίδες σκαλισμέναι εἰς τὸν βράχον, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκκριβῶς αἱ βαθμίδες τοῦ Χάρτου τοῦ KAUFERT, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ καὶ ὁ Σκιᾶς. Ἀπαντᾶ ἀνεξαιρέτως τὰ παρόντα μέλη τοῦ Συμβουλίου ἐρωτηθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου κατὰ τὴν ἐπιτόπιον τούτων μετάβασιν, ἂν ἀναγνωρίζουν τὰς οἰκίας τῆς φωτογραφίας τοῦ Σβορώνου εἰς τὰς σήμερον σωζόμενας ἀπήντησαν ἄνευ θισταγμοῦ καταφατικῶς, δηλαδὴ ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι αὐτόδηλον καὶ κατόπιν τοῦ προσαχθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Χρήστου Καρούζου νέου τούτου

στοιχείου πείθονται, ότι η θέσις του υπό του Σκιᾶ ἀνασκαφέντος χώρου συμπύπτει πρός τήν σήμερον κατεχομένην υπό τῆς οἰκίας Γριακουράτου παρά τήν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Κούτουλα καί Ἀρδηττοῦ θέσιν.

Τό Συμβούλιον, κατόπιν τῆς συνοψίσεως ταύτης τῶν κατὰ τήν ἐπί τόπου μετάρσιν γενομένων, συνεχίζει τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος εἰς τήν παροῦσαν συνεδρίασιν.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου κ. Κρ. Καρούλιος προτείνει, ὅπως ἡ συζήτησις περιορισθῇ εἰς τό θέμα τῆς ταυτίσεως ἢ μή τῶν ὑπό τοῦ Σκιᾶ ἀνασκαφέντων λειψάνων πρός τά λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισσοῦ, περί τοῦ ὁποῦ διαλαμβάνουν οἱ STUART καί REVETT, μή ἐπεκταθῇ δέ καί εἰς τό καθαρῶς ἀρχαιολογικόν θέμα τῆς ταυτίσεως τοῦ ναοῦ τοῦ STUART καί REVETT πρός τό Ἡητρῶον.

Κατά τόν κ. Καρούλιον, πάντως, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπάρχει περί τῆς ταυτίσεως τοῦ κατὰ τήν γωνίαν τῶν ὁδῶν Κούτουλα καί Ἀρδηττοῦ χώρου πρός τόν ὑπό τοῦ Σκιᾶ ἀνασκαφέντα, ὡς καί τοῦ χώρου τούτου πρός τόν ναόν τοῦ Ἰλισσοῦ.

Τό Συμβούλιον ἀποδέχεται τήν πρότασιν τοῦ κ. Καρούλιου.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Διευθυντής τῆς Ἀνασκαφῆς ἢ κ. Φύστ. Στίκας, βοηθεῖ μὲν εἰς τήν ταύτισιν τοῦ χώρου τῶν ὑπό τοῦ Σκιᾶ ἀνασκαφέντων λειψάνων πρός τόν χῶρον τῆς γωνίας Κούτουλα καί Ἀρδηττοῦ, οὐδέν ὅμως τό νεώτερον προσθέτει ὡς πρός τό θεδέν κύριον θέμα, διότι ὁ Βροῦνος δέν ἐξετέλεσεν ἰδίαν ἔρευναν, ἀλλ' ἐστηρίχθη εἰς τά ὑπό τοῦ Σκιᾶ ἀναφερόμενα. Κατά τόν κ. Στίκαν, τά ὑπό τοῦ Σκιᾶ παρεχόμενα στοιχεῖα δέν πείθουν ὅτι πρόκειται περί ναοῦ. Πρόκειται ἀπλῶς, κατὰ τόν κ. Στίκαν, περί λαξευμάτων, τά ὅποια ὁ KAUPERT σημειώνει ὑπ' ἀριθ. 8, δυτικώτερον τῆς θέσεως ὡς βαθμίδας κλίμακος (TREPPEN-STUFFEN). Τόν ναόν τοῦ Ἰλισσοῦ σημειώνει καθαρῶτερα ὁ KAUPERT ὑπ' ἀριθ. 6, τόν δέ ἀριθμόν 5 σημειώνει ὡς βῆσιν ἀγάλματος τοῦ Τριπτολέμου, κείμενα ἀκριβέστερα ἄνωθεν τῆς περιοχῆς τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, παρά τήν μόνην ὁδόν, ἡ ὁποία ὑπῆρχε τότε, ὡς σαφῶς φαίνεται εἰς τόν χάρτην τοῦ KAUPERT.

Κατά τήν προχθεσινήν συνεδρίασιν, λέγει ἐν συνεχείᾳ ὁ κ. Στίκας, προσεκομίσθη καί ὁ χάρτης JUDEIGH, ὁ ὁποῖος, κατόπιν ἐπισταμένης ἐρεύνης γενομένης ὑπό τοῦ κ. Στίκα, ἀπεδείχθη ἄσθεν ἀκριβής, τά δέ ἐπ' αὐτοῦ σημειούμενα κτίσματα δέν εἶναι κατὰ προσέγγισιν, ὡς εἶπεν ὁ κ. Καρούλιος, ἀλλά μετ' ἀκριβεστάς σεσημασμένα.

Κατά τόν κ. Στίκαν, ὁ μόνος δρόμος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχε κατὰ τήν

σύνταξιν τῶν χαρτῶν KAUPERIT καὶ JUDEICHI εἶναι ὁ σημεῖος-
μενος εἰς τὸν παλαιὸν χάρτην καὶ ἔχων ἀριστερᾶ τοῦ τόν να-
δόν, ἀριστερᾶ δὲ τοῦ δρόμου τούτου τὸν τοποθετεῖ καὶ ὁ KAUPERIT,
ὁ δὲ JUDEICHI δεξιά μὲν ἀλλὰ εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν. Ὑπὸ
τὴν σημερινὴν κατάστασιν, τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 8 σημεῖον τοῦ
χάρτου τοῦ KAUPERIT τοποθετεῖται 60μ. δυτικώτερον τῆς ἀνα-
σκαφῆς Σκιᾶ, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 6 εἰς περιοχὴν ἄνω τῆς ἐκκλησίας
τῆς Ἁγίας Ὠτεινῆς, ἡ δὲ μόνη ἐκεῖθεν διερχομένη τὸ πάλαι
ὁδὸς εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία φαίνεται εἰς τὴν χαλκογραφίαν
τῶν STUART-RENETT καὶ παρουσιάζει ἀριστερᾶ τὸν ναδόν, ἐνῶ
ὀπισθεν τῆς γωνίας Ἀρδηττοῦ-Κούτουλα (οἰκίας Γρακουμάτου),
ὡς καὶ σήμερον προκύπτει, λόγῳ τῆς ἀποτόμου κλίσεως τοῦ
βράχου, οὐδεμὲν ὁδὸς ἦτο δυνατόν νὰ διήρχετο.

Ἐκ τῆς ὑπαρχούσης σήμερον καταστάσεως παρά τὴν γωνίαν
τῶν ὁδῶν Κούτουλα καὶ Ἀρδηττοῦ καὶ ἔνεκα τοῦ ἀνωμάλου τοῦ
ἐδάφους συμπεραίνει ὁ κ. Στίκας, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑφίστα-
το ὁ ναδὸς εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον σήμερον
οὐδέ ἔχνος ἀρχαίου ὑφίσταται.

Ὁ κ. Παροῦξός, ὁμιλῶν ἐν συνεχείᾳ, λέγει ὅτι ἡ φωτογραφία
τοῦ Σβορώνου ἀποτελεῖ σημαντικώτατον νέον στοιχεῖον καὶ ἀπο-
φασιστικόν, διότι αὐτὴ μόνον δεικνύει τὴν εἴκοσι ἔτη μετὰ
τὴν ἀνασκαφὴν κατάστασιν, ἀναγνωριζομένην εὐκόλως καὶ σήμε-
ρον, τὸ στοιχεῖον δὲ τοῦτο εἶναι τόσο ἀποφασιστικόν, ὥστε
καὶ ὁ κ. Διευθυντὴς τῆς Ἀναστηλώσεως ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀναφορᾶς
του καὶ διὰ τῶν ἐκτεθέντων εἰς τὸ προηγούμενον Συμβούλιον
προφορικῶς ἔλεγεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀνασκαφέν ἐρεβπιον
κεῖται 50μ. δυτικώτερον τῆς γωνίας τῶν ὁδῶν Ἀρδηττοῦ καὶ
Κούτουλα, συνεφώνησεν ὅτι ἡ θέσις τῆς ἀνασκαφῆς Σκιᾶ συμ-
πίπτει μὲ τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Ἀρδηττοῦ καὶ Κούτουλα. Παρά
τὸν κ. Παροῦξον, ὁ λαμβάνων τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἔκθεσιν
τοῦ Σκιᾶ εἰς τὰ ἱερακτικά τοῦ 1897 βλέπει ὅτι ὁ Σκιᾶς ἀνέσκαψε
μεγάλην ἔκτασιν πλησίον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8 σημεῖου τοῦ KAUPERIT
εὔρε δὲ ὄχι μόνον λαξεύματα ἐπὶ τοῦ βράχου, ἀλλὰ καὶ πυρολι-
θούς κατὰ χώραν, τῶν ὁποίων, ὅπου οὗτοι λείπουν, ἀνευρέθη
ἡ κοίτη των ἐν τῷ βράχῳ. Ταῦτα σημειώνονται καὶ εἰς τὸ σχέδιον
τοῦ Σκιᾶ.

Ὁ δὲ Σβορώνος, εἰς τὸ κείμενόν του, ἂν λάβῃ τις τὸν κόπον
νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, λέγει ὅτι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀνασκαφέντων
λίθων ἐφαίνοντο ἀκόμη τότε ὀλίγοι λίθοι τῶν κερμελίων τοῦ
ναοῦ, εἰς τὴν ἐν τῇ φωτογραφίᾳ θέσιν τῶν ὁποίων ἔτρετο νεανί-
σκος. Ἐπομένως οὔτε ὁ Σκιᾶς οὔτε ὁ Σβορώνος ὁμιλοῦν μόνον

2
περί λαξευμάτων, αλλά περί κτηρίου. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ταυτίσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀποκαλυφθέντων λειψάνων πρὸς τὰ λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ (STUART-REVERT), ὁ κ. Καροῦζος παρατηρεῖ, ὅτι ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Σκιᾶς σημειώνει λαξεύματα, τὰ ὅποια δέν εἶναι ἀφαιρέτως τοποθετημένα σημειώνει ἐπίσης πύρους, σημειώνει, τέλος, καὶ τοῖχον, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν σηκοπροδῶμιον τοῖχον τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ὅλον ἀποτελεῖ καταφανῶς κέτοφιν ναοῦ.

Ὅτι δέ οὗτος εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἰλισοῦ ἀποδεικνύεται

α) ἐκ τοῦ ὅτι συμπύπτει μὲ τὸ γενικῶς γνωστὸν γεγονός ὅτι ὁ πρόναος τοῦ ἀμφιπραστύλου ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ ἦτο ἐξαιρετικῶς βεβύς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸ σχέδιον Σκιᾶ, τοῦτο δέ ἀποτελεῖ στοιχεῖον ταυτίσεως τοῦ ναοῦ τοῦ Σκιᾶ μὲ τὸν ναὸν β) ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Σκιᾶς εὔρε κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τεμέχιον τῆς ὑψόρου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ, φυλασσόμενον ἤδη εἰς τὸ πῶν.

Ἄρχ/κὸν Μουσεῖον, ὅπερ προσαρμόζεται εἰς τὰ ἄλλα γνωστὰ τεμάχια τῆς ὑψόρου τοῦ ναοῦ, τὸ ἀπεικονίζει δέ καὶ εἰς τὸν πίνακα τοῦ σχεδίου. Ἐπιπροσθέτως ὁ Πιπτάκης ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν θέσιν εὐρέθη ἐπιγραφή (ANCIENT ATHENS, 1835, σελ. 186) καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ ἐρείπλου αὐτοῦ.

Ὡς πρὸς τοὺς χάρτας KAUPERT καὶ JUDEICH, ὁ κ. Καροῦζος ἐπιμένει ὅτι, ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τῶν μνημεῶν, ἀμφότεροι εἶναι πᾶν ἄλλο ἢ ἀκριβεῖς, εἰδικῶς δέ ὁ JUDEICH ἀπλοποιεῖ τόσον τὰ πράγματα ὥστε πλὴν τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως οὐδεμίαν ἄλλην ὁδὸν σημειώνει κατὰ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο (οὔτε Κούφουλα οὔτε ἄλλην τινά) καὶ τοποθετεῖ τὸ Μητρῶν κατὰ προσέγγισιν μόνον, πάντως δέ ἀριστερᾶ τῶν κατερχομένων τὴν ὁδὸν Ἰερῶν τοῦ. Κατὰ ταῦτα, μεταξὺ τῶν ἀρχαιολόγων τούλάχιστον, δέν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία, οὐδέ ἔχει ἀρχαιολόγος τις μέχρι σήμερον ἀμφισβητήσει, ὅπως λέγει ὅτι δύναται ὑπευθύνως νά βεβαιώσῃ ὁ κ. Καροῦζος, τὴν ταύτισιν τοῦ ἐρείπλου τοῦ ναοῦ τοῦ Σκιᾶ μὲ τὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ, ἐνῶ διαφωνοῦν μερικοὶ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν τοῦ ναοῦ.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου κ. Μ. Γιάτων λέγει ὅτι βασικὴν στοιχεῖον διὰ τὴν ταύτισιν τῶν ἐρείπλων τοῦ Σκιᾶ μὲ τὸν ναὸν τοῦ Ἰλισοῦ εἶναι ἡ μετατροπὴ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν διὰ τῆς προσθήκης ἀψίδος ἀκριβῶς ὅπως ἐγένετο καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀρχαίους ναοὺς τοὺς μετατραπέντας εἰς βυζαντινὰς ἐκκλησίας διὰ τῆς προσθήκης ἀψίδος.

ὡς ὑπῆρχε καὶ ἄλλος ἄρχαῖος ναὸς μετρατραπεῖς εἰς ἐκκλησίαν, εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην, θὰ ἦτο γνωστός, σήμερον ὅμως, συνεχίζεται ὁ κ. Ἰλάτων, μόν' αὐτός εἶναι γνωστός, ἡ δὲ ἐκκλησία τῶν ἐρειπίων Σκιᾶ ἀποδεικνύεται ὅτι εἶχεν ἐκτεταμένον νεκροταφεῖον. Δεύτερον στοιχεῖον ταυτίσεως εἶναι, κατὰ τὸν κ. Ἰλάτωνα, ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀντερεισματικοῦ τοῖχου παρὰ τὴν νέαν ὁδόν, ὅστις συνεκράτησεν ἐκτεταμένον ἰσόπεδον ἐπὶ τοῦ ὁποῦ διεμορφώθη ἡ πλατεῖα τοῦ ναοῦ.

Καὶ ἡ κατασκευὴ δὲ αὕτη τοῦ ἀντερεισματικοῦ τοῖχου εἶναι ὁμοία πρὸς τὰς τῆς αὐτῆς χρονολογίας κρηπιδώσεις (περὶ τὰ τέλη τοῦ 3^{ου} αἰῶνος), χρονολογίας ἡ ὁποία βεβαιαῦται καὶ ἀπὸ τὰ ἀνευρεθέντα ἐσχάτως ἤδη κατὰ τὴν ἀποχωμάτωσιν τοῦ παρὰ τὸν ἀντερεισματικὸν τοῖχον χώρου, ὅπισθεν τοῦ τοῖχου κινητὰ εὐρήματα, κυπελλίδια κλπ, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀναφέρει καὶ ὁ Σκιᾶς, χαρακτῆρος τῶν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ. Τὰ τρία βασικὰ ταῦτα στοιχεῖα ἐπιβεβαιοῦν, κατὰ τὸν κ. Ἰλάτωνα, τὴν ταύτισιν. Ἐπὶ πλέον, ἡ γέφυρα τοῦ Ἰλισσοῦ, ἡ σημειουμένη εἰς τὸ σχέδιον STUART-EVERT, μόνον ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν φαίνεται κατὰ προβολὴν καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ χαμηλότερον σημεῖον παρὰ τὴν κοίτην τοῦ Ἰλισσοῦ.

Ἄλλο στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἀναφέρει καὶ ὁ Σβορώνος ὡς ἐπὶ τόπου διασφζόμενον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς τοῦ ἔργου του, εἶναι ἡ ὀνομασία "πέτρα" ("Ἅγιος Γεώργιος Μετροῦτης κλπ.) προελθοῦσα ἐκ τῆς Παναγίας τῆς Πέτρας, ὀνομασία ἡ ὁποία ἐπίσης ἐπιβεβαιοῖ τὴν ταύτισιν μὲ τὸν ναόν.

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου κ. Ι. Δ. Κοντῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σχέδιον τὸ παρεχόμενον ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ, λέγει ὅτι εἶναι ἐκ τῶν καλυτέρων τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπίσης, ὅτι οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ ἀμφισβητήσωμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν εὐσυνειδησίαν τοῦ Σκιᾶ καὶ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οὗτος ἔκαμεν ἀπάτην, παρασχὼν ἀνακριβές σχέδιον. Τὸ σχέδιον τοῦτο, κατὰ τὸν κ. Κοντῆν, ὁρᾷ σαφέστατα τὴν ἐντύπωσιν ὅτι πρόκειται περὶ ναοῦ καὶ συγκεκριμένως φαίνεται τὸ διάγραμμα τῶν ἐξωτερικῶν θεμελίων, συγκειμένων ἐκ πυροπλίνθων καὶ κοίτης πυροπλίνθων ἐσκαμμένων εἰς τὸν βράχον. Ὁ μεταξὺ τοῦ σηκοῦ καὶ τοῦ προδόμου τοῖχος καὶ τὰ μεταξὺ τῶν τοίχων κενὰ διαστήματα, τὰ ὁποῖα κανονικῶς ἐπληροῦντο διὰ στρώσεων πλακῶν ἢ γομώσεως. Ὁ βᾶθὺς πρόδομος, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ὑπῆρχε καὶ εἰς ἄλλα μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐκτός τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὰς Ἀθήνας

εἶναι γνωστός μόνον ὡς χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ. Ὡς πρὸς τὸν τοῖχον τὸν ἀποκαλυφθέντα κατὰ τὰς ὀδοποιϊκὰς ἐργασίας, ὁ κ. Κοντῆς παρατηρεῖ καὶ πάλιν, ὅτι πρὸκειται περὶ κατασκευῆς ἐχοῦσης ὡς σκοπὸν τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ χώρου, πρὸς δημιουργίαν πλατώματος διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ ναοῦ, ἀκριβῶς διότι οὗτος ἐνεφάνιζεν ἀνωμαλίαν. Ὑπομιμνήσκει δὲ καὶ πάλιν τὸ πρόχειρον παράδειγμα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς -ραυρῶνος. Ἡ στοιχεῖα ταῦτα, καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἀνεύρεσις ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ τοῦ γλυπτοῦ, ὅπερ προσαρμόζεται πρὸς τὰ γλυπτὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰλισοῦ, οὐδεμίαν -κατὰ τὸν κ. Κοντῆν- ἀφήνουν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ταυτίσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀνακαλυφθέντων λειψάνων πρὸς τὰ λείψανά τοῦ ναοῦ τῶν STUART-REVERTT.

Ὁ κ. Χρ. Καροῦζος προσθέτει, ὅτι τὴν ἐπιτυχῆ ἀπόδοσιν τῶν γλυπτῶν τῆς ζυφόρου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἰλισοῦ ἐστήριξεν ὁ STUDNITZKA μόνον ἐπὶ τῶν διαστάσεων τοῦ ναοῦ τῶν παρεχομένων ὑπὸ τῶν STUART-REVERTT, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἀποδεικνύεται πόσον ἀκριβεῖς ἦσαν αἱ διαστάσεις τοῦ Σκιᾶ, αἱ συμπιπτούσαι μὲ τὰς διαστάσεις STUART-REVERTT.

Ὁ κ. Στίκας ἐπαναλαμβάνει ὅτι οἱ χάρται τῶν KAUPERT καὶ JUDEICH εἶναι ἀκριβεῖς, διότι συγκρινόμενοι μὲ τὸν σημερινὸν χάρτην τῶν Ἀθηνῶν συμπιπτούσιν ἀπολύτως. Ἐπικαλεῖται ἐπίσης ὁ κ. Στίκας τὸ λάθος τοῦ Σκιᾶ, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὸ ὑπ' ἀριθ. 8 σημεῖον ὡς ναὸν, ἐνῶ τὸ ἐν λόγῳ σημεῖον εὐρίσκεται εἰς τὸν χάρτην τοῦ KAUPERT, εἰς τὸν ὁποῖον παραπέμπει ὁ Σκιᾶς, κατὰ 50 μ. δυτικώτερον.

Ὁ προεδρεύων τῆς συνεδριάσεως Καθηγητῆς κ. Αἴλιος Πολίτης λέγει ὅτι μετὰ τὰς προσθήκας τοῦ κ. Στίκα, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μᾶλλον ἐνδοιασμοὶ καὶ ἀμφιβολίαι ὡς πρὸς τὴν ταύτισιν τῶν ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀνακαφέντων πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἰλισοῦ, τὸ Συμβούλιον δύναται πλέον ν' ἀποφινθῆ σχετικῶς. Ὁ ἴδιος τονεῖζει ὅτι, μετὰ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀνέπτυξαν οἱ κ. κ. Χρ. Καροῦζος, Μ. Κλάτων καὶ τὰ λοιπά μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἐπέβη ἀπολύτως περὶ τῆς ὡς ἄνω ταυτίσεως, παρὰ ταῦτα ὅμως ἐρωτᾷ τὸν κ. Στίκαν ἂν ὁ ἴδιος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ.

Ὁ κ. Στίκας ἀπαντᾷ ὅτι πράγματι ἐξακολουθεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἐν τὰ ὑπὸ τοῦ Σκιᾶ ἀνακαφέντα ἐφορῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, πάντως δὲν ἀμφισβητεῖ ὅτι ταῦτα εὐρίσκονται εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Ἀρδηττοῦ καὶ Ρούτουλα.

Κατόπιν τούτων, καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνός μὲν τῆς σημερινῆς καταστάσεως, καθ' ἣν οὐδὲν ἔχνος ἀρχαίου εὐρίσκεται εἰς τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Ἀρδηττοῦ καὶ Ρούτουλα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς ἰσχυρᾶς κλίσεως τοῦ ἐδάφους, κατασκευὴ πλατείας εἶναι ἐπιβόητος. - Ἐκ τῶν παρατηρήσεων, τίς ὁποῖας ὁ κ. Στίκας λέγει ὅτι

έγκαιρα, έπελάσθη ότι ό υπό του ΚΑΥΡΕΡΤ σημειούμενος ναός έγκειτο
50μ. δυτικώτερον καί ότι, συμφώνως πρός τόν χάρτην STUART-REWEY,
ό έν λόγω ναός έκειτο άριστερά πρός τόν δρόμον, τόν όποτον έσχεδιά-
σεν ό ΚΑΥΡΕΡΤ.

Έπί του προκειμένου, ό έκ των μελών του Συμβουλίου κ.Ι.Δ. Κοντήσ
ζητεϊ να διευκρινισθϊ επί τη βάσει πόλων στοιχείων ό ΚΑΥΡΕΡΤ
καί οι παλαιότεροι έσημείωσαν τόν ναόν. Έπί του θέματος δέ τούτου
προσάγεται φωτοτυπία του ύπομνηματικού κειμένου του ΚΑΥΡΕΡΤ άναγρά-
φουσα είς τήν υπό του κ.Στίκα μνημονευθεϊσαν θέσιν τές λέξεις
"όρατά ίχνη".

Μετά ταύτα ό προεδρεύων τής συνεδριάσεως Καθηγητής κ.Αίνος Πο-
λίτης καλεϊ τό Συμβούλιον ν' άποφανθϊ πρώτον έν ό υπό του Σκιϊ
άνασκαφείσ ναός ταυτίζεται, πρός τόν ναόν του 'Ιλισού. Οί έκ των
μελών του Συμβουλίου κ.κ. Έμμ. Κατήδάνης, Χαρ. Μακαρόνας, Η. Παλάτων,
Ι.Δ. Κοντήσ, Χρ. Καρούζος καί Α. Πολίτης άποφαίνονται ότι είναι τόση
ή συρροή άρχ/κών στοιχείων, ώστε ούδεμία πλέον άμφιβολία ύπάρχει
περί αύτου. Αντιθέτως ό κ. Στίκας λέγει ότι άμφιβάλλει περί τής
ταυτίσεως, δι' ούς λόγους άνέπτυξεν άνωτέρω.

Κατά ταύτα τό Συμβούλιον, διέ φήγων 6 κατά μιās (του κ. Στίκα)
άποφαίνεται ότι τά υπό του Σκιϊ άνασκαφέντα είναι έρείπια του
ναού του 'Ιλισού.

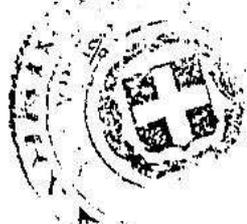
Έν συνεχεία ό προεδρεύων τής συνεδριάσεως Καθηγητής κ.Α. Πολίτης
έρωτϊ τήν γνώμη του Συμβουλίου περί του ένδεδειγμένου τής άπαλλ/σεως
του οικείου χώρου. Έπί του προκειμένου, άπαντα τά μέλη (πλήν του
κ. Στίκα) άποφαίνονται ότι ένδεικνύται ή άπαλλ/σις, διότι πρόκειται
περί ενός των έπιφανεστέρων μνημείων των αρχαίων Αθηνών, ό δέ
κ. Στίκας λέγει, ότι θεωρεϊ άδικαιολόγητον τήν άπαλλοτριώσιν των επί
των οδών Κούτουλα καί Άρδηττου άκινήτων καί ότι άποτελεϊ καθαράν
σπατάλην του δημοσίου χρήματος τό να προβή ή Υπηρεσία άνευ άποχρών-
τος λόγου είς άπαλλ/σιν ένεκα α) των δεδομένων, τά όποτα άνέπτυξε,
β) τής σημερινής καταστάσεως, καθ' ήν ούδέ ίχνος αρχαίων σφίζεται καί
γ) λόγω τής άποτόμου κλίσεως του βράχου, μή εύνοούσης τήν δημιουρ-
γίαν πλατείας.

Έπί του προκειμένου, ό κ.Ι.Δ. Κοντήσ υπενθυμίζει είς τόν κ. Στίκαν,
ότι, κατά τήν υπ' αριθ. 19/10-3-1964 συνεδρίασιν του Συμβουλίου, έρω-
τηθείς, συνεφώνησεν επί τής ανάγκης άπαλλοτριώσεως καί διαμορφώσεως
του χώρου, καί έν άκόμη άπεδεικνύετο τελικώς, ότι δέν ύπάρχουν λεί-
ψανα, διά τήν σπουδαιότητα καί μόνον του ναού, ό όποτος ύπήρχεν είς
τήν θέσιν. Ο κ. Στίκας παρατηρεϊ επί του προκειμένου, ότι διά τούς
άνωτέρω εκτιθεμένους λόγους, δέν έχει πλέον τήν γνώμη ταύτην.

Κατά ταύτα τό Συμβούλιον, πεπεισμένον ότι ή γωνία των οδών Άρδητ-
του καί Κούτουλα συμπίπτει πρός τά υπό του Σκιϊ άνασκαφέντα, ταύτα
δέ πρός τόν ναόν του 'Ιλισού, άποκαίζει (μειοψηφούντος του κ. Στί-
κα) τήν άπαλλοτριώσιν ή ά' εύθείας άγοράν του χώρου των οικοδομών,
αί όποται περιλαμβάνονται έντός τής σχεδιασείσεως υπό του Σχεδίου
πόλεως πλατείας, επί τω τέλει όπως διαμορφωθϊ αρχαιολογικός χώρος
λεύθερος καί επισκέψιμος, υπό τήν αίρεσιν τής μελέτης τής
διαμορφώσεως του χώρου καί τής πιθανής έκτετάσεως του τελικώς
άπαλλοτριωθησομένου χώρου. -

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΙΘ. 44/7-7-64
Ε ΠΡΑΞΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
ΑΘΗΝΑ
Ε ΓΡΑΜΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Λορέτ

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Χηρσα